

raad van kerken in nederland

oecumenisch bulletin 2/2015

Pelgrim op pad

bulletin

SUHAIL

over de pelgrims

Wat komt	1
Walk of Peace	2
Het pelgrimagedweekend	3
Filosofie onder de pelgrimage	5
Voorzittershamer EU naar Nederland	6
Wat spreekt	7
Vertrouwen als antwoord	8
Als kerken het verschil maken	9
Zeven brieven	11
Wat raakt	13
Zorg voor kwetsbare mensen	14
Oecumene lokaal	15
Verkenning thema euthanasie	16
Geen baan, wel werk	17
Oog voor gedetineerden	18
Wat verbindt	19
Beleving maaltijd geeft herkenning	20
Een vaardige pen	21
Berichten	23
Column: Maria van Sevenwouden	24

Colofon

Raad van Kerken in Nederland

secretariaat Kon. Wilhelminalaan 5 3818 HN Amersfoort
 telefoon 033 4633844
 alg. secretaris ds. Klaas van der Kamp
 e-mail rvk@raadvankerken.nl
 website www.raadvankerken.nl
 iban NL09 INGB 0000 5598 39 tnv Stichting Vrienden van de Raad van Kerken in Nederland

Oecumenisch Bulletin

eindredactie Beppe van Laar, Raad van Kerken in Nederland, Kon. Wilhelminalaan 5, 3818 HN Amersfoort; e-mail: rvk@raadvankerken.nl
 medewerkers Rinus Bijkerk, Arjen Bultsma, Margriet Gosker, Dirk Gudde, Hans van den Hende, Trinus Hoekstra, Jeroen Hoogteijling, Klaas van der Kamp, Guy Liagre, Jaap van der Linden, Edwin Ruigrok, Margarithe Veen, Wessel Verdonk
 foto's Rinus Bijkerk (omslag, pag. 3 en 4), Pax Christi (pag. 2), Leger des Heils (pag. 14), Vluchtelingenwerk Amsterdam (pag. 18), Arjen Bultsma (pag. 24), Raad van Kerken
 vorm omslag Marijke Kamsma - bliksemzwart.nl

Regio/Lokaal

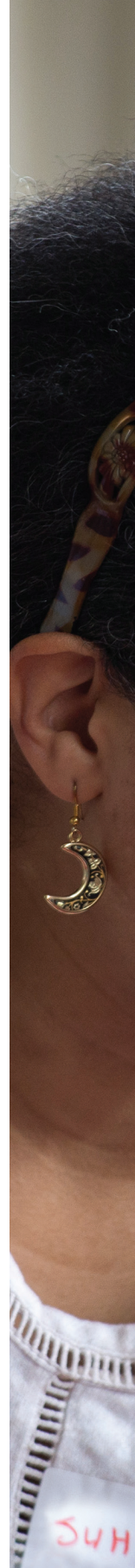
De Raad van Kerken is op zijn website een nieuwe rubriek gestart: Regio/Lokaal. Deze rubriek is bedoeld om bekendheid te geven aan initiatieven van plaatselijke, regionale en provinciale raden van kerken. Berichten daarvoor zijn van harte welkom. Er hoeft niet per se een activiteit aan verbonden te zijn. Andere initiatieven, bijvoorbeeld op het gebied van een bepaald thema, zoals de zorg, de rol van de kerk bij een ramp, gesprekken over geloofsvragen lenen zich ook om te delen met anderen. Op deze wijze hopen wij een netwerk van informatie op te zetten tot steun van elkaar. Berichten kunt u sturen naar rvk@raadvankerken.nl.

Cover

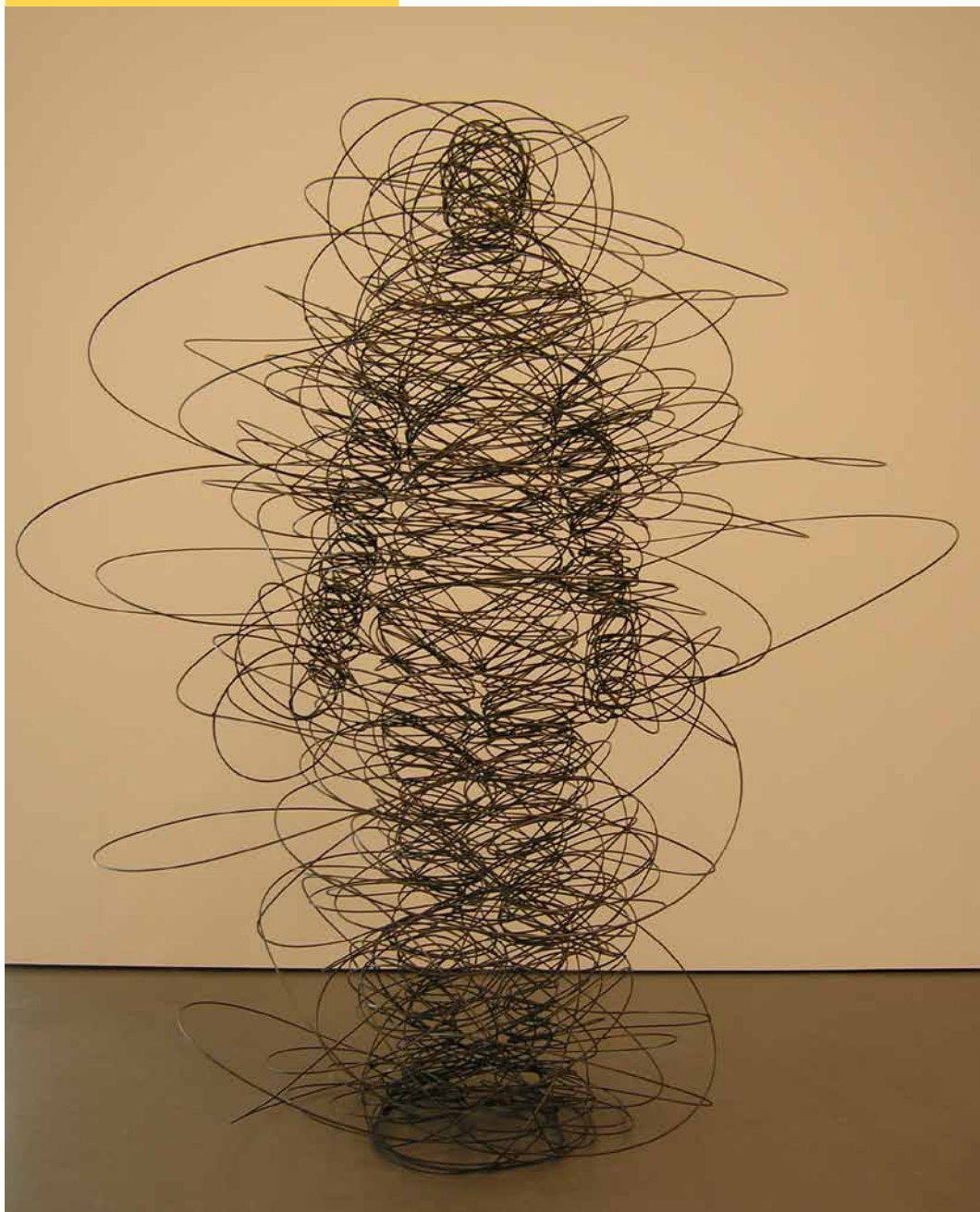
Pelgrimagedweekend (verslag pagina 3 en 4).

Advertenties

Het Oecumenisch Bulletin biedt ruimte voor advertenties. Tarieven zijn opvraagbaar bij het bureau van de Raad.

Wat komt

Dit beeld van de van huis uit rooms-katholieke Antony Gormley presenteert de gestalte als een open cocon, die zich verweeft met de omgeving. De grenzen van je lichaam lossen op. Zo wil dat zijn met de pelgrimage van gerechtigheid en vrede: je staat er niet boven, niet naast, je maakt er deel van uit.

Walk of Peace

Zondag 20 september zetten we de pas erin. Dan loopt ieder die dat wil in Den Haag langs verschillende religieuze plaatsen naar het Vredespaleis. De tocht markeert de weg van het programma pelgrimage van gerechtigheid en vrede. Een bijdrage van Edwin Ruigrok vanuit PAX en lid van de taakgroep Pelgrimage van de Raad.

Overal ter wereld zetten mensen uit alle tradities zich in voor een wereld van vrede waarvan zij niet alleen willen dromen, maar waarin ze ook willen leven. Zij doen dat, ook in de Nederlandse samenleving, tegen de vele verdelende krachten en tegen geweld. In dans, zang, debat, gebed en werk bouwen zij aan een vreedzame toekomst. Zij verslaan de machteloosheid. Dit verlangen naar vrede en het protest tegen geweld willen de deelnemers zichtbaar maken op 20 september in een WalkofPeace. De WalkofPeace is een initiatief van de Raad van Kerken en de vredesbewegingen PAX en Kerk en Vrede. Zij markeert op 20 september het begin van een zevenjarige weg, van wat de Wereldraad van Kerken een pelgrimage van gerechtigheid en vrede noemt.

Vrede verbindt

De WalkofPeace staat ook aan het begin van de Vredesweek die de verbinding in de samenleving zoekt met het motto 'Vrede verbindt'. De organisatoren roepen mensen zoals u en ik op zelf de verandering te zijn, zodat die samenleving van vrede en recht steeds meer werkelijkheid wordt. Want het is onverdraaglijk hoe slachtoffers in oorlogsgebieden lijden onder geweld en onrecht. Het is onverdraaglijk hoe de aarde wordt geplunderd, omdat onze materiële welvaartsdrang geen genoeg kent.

De tocht gaat van moskee naar andere religieuze plaatsen, en als laatste naar het

Jong geleerd

Vredespaleis. Onderweg laten de lopers zich inspireren door ontroerende muzikale composities van sacred songs en rap, verrassende verhalen over vrede en onverwachte ontmoetingen. De tochtgenoten laten zien dat ze verbonden zijn. Na afloop eten we met elkaar in het groen rond het Vredespaleis. De tocht is voor iedereen die gelooft dat verlangen naar vrede en recht de verschillende tradities verbindt. Als organisaties hopen we dat kerken en Ambassades van Vrede van PAX uit het hele land hun mensen oproepen mee te lopen.

Zondag 20 september 2015, van 14.00 tot 17.00 uur, in Den Haag.

Maak uw verlangen naar vrede zichtbaar en meldt u aan op www.walkofpeace.net.

Het pelgrimageweekend

Als het aan jongvolwassenen ligt, krijgt de pelgrimage van gerechtigheid en vrede vooral een praktische invulling. Dat bleek tijdens een weekend van 21-22 maart, waaraan jonge mensen van allerlei kerkgenootschappen hebben deelgenomen, en waar jonge mensen de kick-off hebben gegeven voor het thema pelgrimage van gerechtigheid en vrede.

Het doel van deze bijeenkomst was om een beeld te krijgen van wat deze pelgrimage betekent en wat voor invulling kerken en individuen hieraan kunnen geven. De ontmoeting vond plaats in Amersfoort. Jonge mensen kwamen vanuit heel Nederland hier naar toe. Het was een gemengde groep, met verschillende kerkelijke achtergronden. Voor de jongvolwassenen een bijzondere ervaring.

De meeste deelnemers waren niet bekend met het thema, dat in 2013 is uitgedragen door de Wereldraad van Kerken. Ze waren benieuwd naar de bedoeling. Er werd door velen al snel gezocht naar een concrete toepassing, waar het thema tot dusver nogal theoretisch werd ingekleurd. 'Een pelgrimage van vrede vraagt om verbondenheid met vluchtelingen', zei de een. Een ander benadrukte de noodzaak vooral samen te werken. Kerkelijke verschillen werden door de jonge mensen niet als scheidend ervaren, hoogstens als interessante nuances die het gesprek stimuleerden.

De gemeenschappelijke sfeer was te zien in de gesprekken. Een jonge vrouw legde uit hoe zij de rooms-katholieke sacramenten beleefde. Iemand anders vroeg zich af hoe anderen bidden en de aanwezigheid van God ervaren. Een deelneemster uit de Syrisch-Orthodoxe Kerk schreef het Onze Vader in het Aramees op een flap en de hele groep sprak de tekst uit in de taal van Jezus voorafgaand aan de maaltijd. Ook moeilijke vraagstukken kwamen aan bod, en er werd met respect geluisterd en met interesse naar elkaar gesproken.

Het waren twee dagen waarin het erkennen van verschillen en het accepteren van elkaar kenmerkend waren. Juist deze denkrichting zorgde voor saamhorigheid en inspiratie. Met verschillende opdrachten en groepsgesprekken werden de eerste stappen gezet naar het concretiseren van wat een pelgrimage is. De jonge mensen adviseerden om vooral handelingsperspectieven voor de plaatselijke kerk te benoemen en om per jaar mogelijk een ondertitel bij de pelgrimage te maken, een focuspunt. De pelgrimage kan op die manier een bijdrage leveren aan de transformatie voor kerken en voor de samenleving.

En het was natuurlijk ook gewoon gezellig met elkaar

Twintig jongvolwassenen liepen een multireligieuze tocht door Amersfoort: hier een bezoek aan de moskee

Inspiratiemiddag

Mensen die plaatselijk actief zijn in de kerk zijn hartelijk welkom tijdens een inspiratiemiddag over de pelgrimage van gerechtigheid en vrede. Op 25 september 2015 vindt er een ontmoeting plaats met inleidingen en werkgroepen, waarin vooral de mogelijkheden voor plaatselijke kerken aan de orde komen om mee te doen met de pelgrimage. Het thema van de inspiratiemiddag is 'Als pelgrim op pad'. De bijeenkomst vindt plaats van 13.30 tot 16.30 uur in de Bergkerk, dr. A. Kuyperslaan 2 in Amersfoort. Vanaf 13.00 uur staat de koffie klaar.

Opgave via rvk@raadvankerken.nl.

De ontmoeting van jonge mensen uit verschillende kerken versterkt de oecumene

Filosofie onder de pelgrimage

Voordat je ook maar één stap buiten de deur zet, denk je na over de route en over je bestemming. Dat geldt des te meer wanneer er sprake is van een ideële reis, een pelgrimage. Welke gedachten kan je hebben, voordat je vertrekt? Margarithe Veen maakte een samenvatting van een artikel van de doopsgezinde Fernando Enns.

De pelgrimage van gerechtigheid en vrede waaraan de Nederlandse kerken meedoen, komt niet uit de lucht vallen. Ze draagt eerdere richtingen binnen de oecumenische familie met zich mee. Zoals die van het conciliair-zijn van de aaneengesloten kerken, dat wil zeggen de bereidheid van kerken om zich in te zetten voor een rechtvaardige vrede in de lijn van Lucas 1: 79 en het besef dat de weg die gelopen wordt, geplaveid is met vrede en gerechtigheid. Volgens Enns zal deze tocht impliciet leiden tot een verder besef van wat de kerk eigenlijk is.

Enns sluit vervolgens aan bij het boek 'Mystieke Weg' van Dorothee Sölle. Zij laat zien hoe een pelgrimage niet alleen het element van 'wandelen' in zich heeft, maar ook richting geeft aan de spiritualiteit. Zij onderscheidt drie dimensies:

1. Een positieve weg (via positiva), waarin we de zegen van de schepping vieren. Als oecumenische gemeenschap begin je niet als zoekende, maar als gevondene. Het is Gods schepping die leidt tot verwondering. Omdat mensen daar deel van uitmaken, leidt dit tot een 'in relatie staan met' – met God, met alle medeschepselen en met elkaar.
2. Een negatieve weg (via negativa), waarin we worden bevrijd van macht en geweld. Dit gaat om de ontzetting over de verwoesting van de via positiva. Die ontzet-

Een weg te gaan

ting zal kerken naar plekken brengen waar 'Gods mens geworden tegenwoordigheid' zichtbaar wordt te midden van lijden, uitsluiting en discriminatie. Dat betekent een gaan naar de ogenschijnlijke Godverlatenheid waar het geweld en onrecht het leven verwonden of zelfs verwoesten; de pijnlijke implicatie van deze pelgrimage die niet te vergelijken is met een droomreis, maar met navolging van Jezus.

3. Een weg van verandering (via transformativa), waarin we verzet plegen. Hier gaat het om pelgrims als 'geheelde helers' door de eenwording met Christus waarin de kracht groeit om in verzet te komen tegen onrecht en geweld. Vanuit de godverlatenheid vertrouwen op een leven in compassie en gerechtigheid met elkaar als medeschepselen. Dit gaat niet om het invoeren van nieuwe actieplannen, maar om een 'leven in God'.

Enns stelt dat deze pelgrimage leidt tot een 'eschatologie van de anticipatie'. En hij spreekt van 'een trinitarische weg'.

Voor meer achtergrond kan men lezen het artikel 'Behutsam mitgehen mit Deinem Gott', opgenomen in de bundel 'Der Ökumenische Pilgerweg der Gerechtigkeit und des Friedens – als Neuausrichtung der Ökumenische Bewegung', gepubliceerd in Ökumenische Rundschau 1/2015. Zie www.raadvankerken.nl voor een vertaling.

Voorzittershamer EU naar Nederland

Nederland krijgt begin 2016 de voorzittershamer van de Europese Unie. De Nederlandse kerken overleggen met de CEC en COMECE (Europese kerkelijke organisaties) hoe zij daar op kunnen inspelen in een overleg met Nederlandse politici, dit najaar. Secretaris-generaal Guy Liagre van de CEC gaat in op de achtergronden.

Guy Liagre

De Charta Oecumenica, het 'manifest voor een groeiende samenwerking van de kerken in Europa', in 2001 uitgegeven in samenwerking met de Raad voor Europese Bisschoppenconferenties (CCEE), besteed niet alleen aandacht aan oecumenische attitudes zoals het 'elkaar tegemoet gaan', 'samen bidden' en de 'voortzetting van de dialoog', maar ook aan onze gezamenlijke verantwoordelijkheid in Europa. De CEC (Conferentie van Europese Kerken) heeft daarom ook als opdracht om via conferenties, ontmoetingen met politici, informele vergaderingen, brieven en bezinningsdocumenten in de seculiere Europese instellingen een evangelisch geluid te laten horen.

Een korrel zout in het Europese deeg. Meer niet. Naar schatting 15.000 lobbyisten proberen immers met ons het beleid van de Europese Unie (EU) te beïnvloeden.

Soms zijn er echter opportuniteiten. De politieke kalender wil dat van 1 januari tot en met 30 juni 2016 Nederland voor de twaalfde keer de Raad van de Europese Unie voorziet. Nederland neemt dus het voortouw bij onderhandelingen tussen lidstaten onderling en tussen lidstaten en Europese instellingen over nieuwe Europese regelgeving. Drie landen (Slowakije, Nederland en Malta) werken hierbij in een 'trojka' aan een anderhalf jaar durend programma.

Kernwoorden van de Nederlandse prioriteiten zijn dienen, besparen en versoberen. Nederland kan proberen eigen accenten te leggen en vraagstukken die van belang zijn meer aandacht geven. Toch is de invloed beperkt. Nederland moet ook alle lopende dossiers van vorige voorzitterschappen overnemen en verder afhandelen: de schok in het financiële systeem, de burgeroorlog in Syrië, de crisis

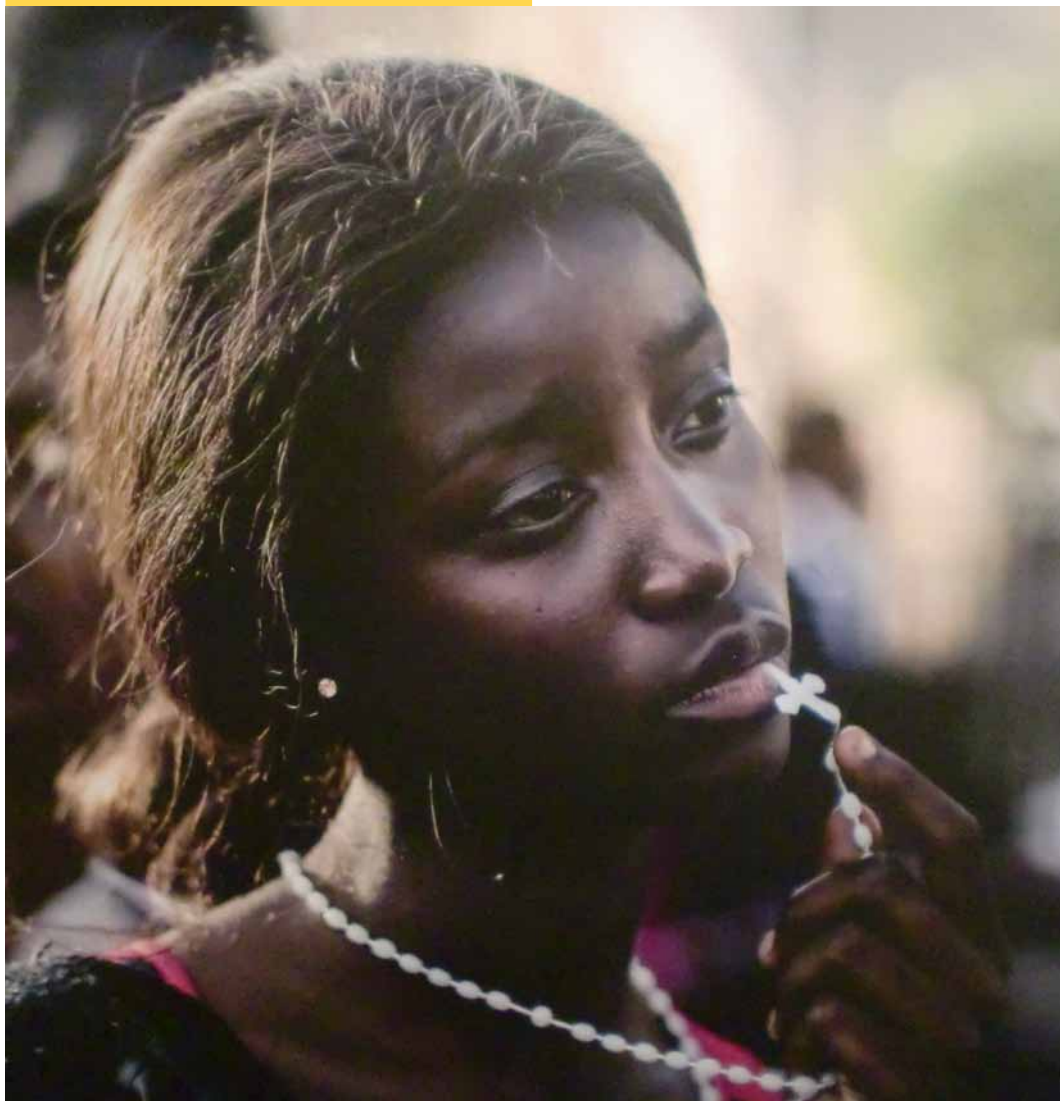
in Oekraïne, de onderhandelingen over het financieel meerjarencader 2014-2020.

Via gesprekken met de voorzittende lidstaten proberen de kerken hierbij het zout in het deeg te zijn. Thema's al migratie, jeugdwerkloosheid, klimaatverandering en sociale cohesie stonden hierbij tijdens bezoeken aan de vorige 'trojka' centraal. Het resulteerde in een terugkoppeling van sommige aandachtspunten naar de Europese politiek.

Wie in een koor van 15.000 stemmen meezingt, moet zijn rol niet overschatten. Dat doet het zout in het deeg ook niet. Het is een kwestie van een korrel. Of twee. Maar iedere korrel is er één. Het leven is hier geen kwestie van mijlpalen, maar van momenten. Hoe de Europese politieke wind waait, is afhankelijk van honderden actoren. Hoe we als kerken de zeilen zetten, bepalen we wél helemaal zelf. Morele en sociale waarden in de Europese strategie meenemen, is onze opdracht. Het is immers slechts door zijn loop te vervolgen, dat de stroom trouw blijft aan zijn bron.

Wat spreekt

Soms zegt een blik meer dan vele woorden. Op de foto een vrouw bij het afscheid van Nelson Mandela. De foto is opgenomen in de collectie van World Press Photo (fotograaf: Markus Schreiber).

Vertrouwen als antwoord

Een gevoel van minachting, ontkenning en vernedering. Het overkwam Ali toen hij 's ochtends de moskee opzocht en resten slachtafval voor de ingang zag liggen. Een incident? Wessel Verdonk van de Bond van Vrije Evangelische Gemeenten analyseert.

In zijn nieuwjaarsbrief voor dit jaar uitte voorzitter dr. Philip A. Cunningham van de International Council of Christians and Jews het volgende goede voornemen: 'Zullen we bidden om de genade om onze onderscheiden tradities te bestuderen als vrienden, die genieten van het van elkaar leren over de Heilige?'

Dit is precies waar het om gaat. Met datgene wat voor een broeder of zuster uit een andere of uit mijn eigen geloofstraditie heilig is, dient door mij respectvol te worden omgegaan. Al was het alleen maar vanuit medemenselijkheid. Hieraan lijkt het de laatste tijd steeds meer te ontbreken; synagogen en moskeeën worden beklad en bedreigd, begraafplaatsen worden vernield en het ergste van al, gelovigen worden vermoord.

Wat hiertegen te doen? Helaas heel weinig. Tegen extremisme staat een maatschappij, ondanks alle denkbare veiligheidsmaatregelen,

vrijwel machteloos. Het is daarom zaak dat de verschillende geloofstradities met elkaar in gesprek gaan en blijven. Hier ligt een taak voor geestelijk leiders. Geestelijk leiderschap, dat eruit bestaat de eigen mogelijkheden en die van elkaar te benutten, de eigen moeilijkheden en die van elkaar eerlijk onder ogen te zien, openlijk te bespreken en elkaar juist daardoor te blijven vertrouwen in woord en in gebaar.

Vertrouwen is de enige weg om uit de crisis, uit de vicieuze cirkel van fundamentalisme en extremisme te ontsnappen. Een zeer hardnekkige en moeilijk te doorbreken cirkel, omdat de oorzaken ervan diffuus en onduidelijk zijn. Vertrouwen in een wereld vol van boosheid, bedrog, arglist en geweld, is dat niet naïef en idealistisch? Nee, dat is het niet. Juist geweld is naïef, want geweld lost nooit iets op. Laten we daarom realistisch zijn en gezamenlijk de enig begaanbare weg gaan.

Laten de drie godsdiensten, die uit het Midden-Oosten stammen zich daarbij beroepen en bezinnen op de grondwoorden van hun tradities. De islam op barmhartigheid, het jodendom op gerechtigheid, het christendom op naastenliefde. Alleen zo zijn verzoening en op grond daarvan een nieuwe toekomst mogelijk. Alleen zo kunnen we de vreugde beleven om van elkaar als vrienden te leren wie de Heilige is.

Jood en moslim bij een gezamenlijk overleg

Als kerken het verschil maken

Zijn vermogen een turbulente vergadering samen te vatten, geldt als niet te overtreffen. Velen roemen ook zijn inzet om spiritualiteit en engagement bij elkaar te houden. Drs. Henk van Hout neemt afscheid. Hij was acht jaar voorzitter van de Raad van Kerken. Zijn vertrek valt samen met zijn pensionering als directeur van Luce, het Centrum voor Religieuze Communicatie van de universiteit van Tilburg. Hij noemt zichzelf bewust een leken-theoloog. Een vraaggesprek.

Henk van Hout: 'Mijn eerste baan was bij wat tegenwoordig de Katholieke Vereniging voor Oecumene heet. Dat is een adviesorgaan voor bisschoppen; tegelijk een vereniging voor mensen aan de basis. Ik hield me onder meer bezig met de oprichting en advisering van oecumenische gemeenschappen. Daarna heb ik me zo'n zestien jaar bij het bisdom Rotterdam beziggehouden met kerkelijk opbouwwerk en dienstverlening. En nog eens dertien jaar bij de theologische faculteit met de nascholing van pastores. De laatste acht jaar mocht ik voorzitter zijn van de Raad van Kerken. Ik heb het altijd belangrijk gevonden een bijdrage te leveren aan de voortgang van de christelijke traditie. En dan bedoel ik niet alleen mijn eigen rooms-katholieke traditie maar de bredere bedding van het christendom. Het is van belang dat de kerken samen optrekken. Juist nu we leven in een seculiere samenleving.'

Henk van Hout

Kunt u een paar momenten noemen uit de afgelopen acht jaar die u in het bijzonder hebben aangesproken?

Ik merk dat ik heel erg geraakt ben door werkbezoeken die we aan verschillende kerken hebben gebracht. Ik denk dan vooral aan relatief kleine kerken in Nederland, zoals de Koptisch-Orthodoxe Kerk en de Syrisch-Orthodoxe Kerk. Wat me geraakt heeft, is dat ze het in hun eigen thuisland moeilijk hebben en tegelijk in Nederland aanwezig zijn met een hele jonge generatie. Ze tonen veel vitaliteit.

Ook de oecumenische vieringen hebben me getroffen. De aanleiding was soms droevig. Zoals de herdenkingsbijeenkomst voor de slachtoffers van MH-17, of de bijeenkomst om aan te dringen op meer tolerantie in de samenleving of de samenkomst in het kader van de afschaffing van de slavernij, 150 jaar geleden. Je merkt op zulke momenten de grote onderlinge verbondenheid van de kerken. Maar even onvergetelijk zijn de werkbezoeken aan asielzoekerscentra en de gesprekken over armoede in de Sociale Alliantie. Op zulke momenten maak je als kerken het verschil.

Dat klinkt alsof het oecumenische werk wel heel serieus werk is.

Dat is het over het algemeen ook wel. Maar er wordt ook veel gelachen en feest gevierd en vriendschappen onderhouden. De Raad bestond in mijn bestuursperiode 40 jaar. We hebben dat groots gevierd met (toen nog) prinses Máxima en een publicatie met de veelzeggende titel 'Waakvlam van de Geest'. Het oecumenisch vuur brandend houden, dat is wat de Raad probeert te doen.

Welk advies zou u kerken willen geven voor de komende tijd?

Ik zou ze allereerst willen vragen om met elkaar in gesprek te blijven, ook al kost dat meer moeite in een tijd dat de financiële en personele middelen minder worden. Je moet proberen opgebouwde contacten, verworven resultaten en aanwezige deskundigheid vast te houden. Ik denk verder dat het gesprek tussen kerken en religies heel belangrijk is. Dat gesprek is ook nodig gelet op de internationale situatie, met verschillende brandhaarden van oorlog, zoals in Oost-Europa en in Arabische landen. Het is erg belangrijk dat je dan als religies met elkaar spreekt en samen optrekt ten dienste van een verdraagzame en rechtvaardige samenleving.

Wat gaan uw (klein)kinderen er van merken?

Ik ben oecumenisch getrouwd. Een gemengd huwelijk. Ik denk dat voor mijn kinderen belangrijk is dat ze beide tradities kennen en de gemeenschappelijke basis zien.

Wat is die gemeenschappelijke basis?

Dat is toch dat je een gemeenschappelijke overtuiging hebt, een religieuze grondtoon, dat je mag leven voor het oog van God. Dat je het leven ook gekregen hebt van God. Ik zie dat als het genadeaspect waaraan we allen deel hebben en dat ons draagt. Die barmhartigheid. Die rijkdom. Al klinkt het hiermee misschien hoogdravender dan ik het bedoel.

Zijn de kerken in 2050 één?

Nee, we moeten een lange adem hebben. Ik denk trouwens, dat de eenheid ons al geschonken is. God heeft ons al aan elkaar gegeven. Uit dit fundamentele besef mogen we leven en werken. Of dat dan ook daadwerkelijk lukt, is steeds weer de vraag. In ieder geval hebben we elkaar als kerken en gelovigen heel erg hard nodig.

U gaat met pensioen, gaat u nog iets met kerk doen?

Wat precies weet ik nog niet. De laatste jaren heb ik opnieuw het Bijbellezen ontdekt. Ik hoop genoeg tijd te hebben voor grondige Bijbelstudie, liefst zin voor zin. En te genieten van de natuur als deel van Gods schepping. Daar wil ik ook tijd voor vrijmaken. Dat past trouwens mooi bij het thema pelgrimage van de Raad van Kerken, verstaan als wandelen met God. Die verbinding van ontspanning, spiritualiteit en engagement vind ik prachtig.

De Raad neemt 9 september met een symposium 'De Oecumenische Christuscode', waarin de christologie centraal staat, afscheid van zijn voorzitter en vicevoorzitter. Iedereen is welkom van 14.15 tot 17.00 uur in de Bergkerk te Amersfoort. Aanmelden: rvk@raadvankerken.nl. Het programma volgt in de loop van de zomer en zal dan te vinden zijn op www.raadvankerken.nl.

Zeven brieven

Arjan Plaisier, scriba van de Protestantse Kerk, schreef zeven brieven. Het zijn impulsen waarmee hij het kerkelijke dekbed wil opschudden. Allerlei facetten van kerkelijk leven komen in de brieven aan de orde. Ook die van de oecumene. De protestantse theologe Margriet Gosker maakt een verkenning.

Een vraag die aan de tekst voorafgaat, luidt: welk onderliggend idee wil Arjan Plaisier aan de orde stellen? De synode van de Protestantse Kerk in Nederland (PKN) zat in 2012 met het probleem dat kerkelijke werkers wel alle predikantstaken mochten vervullen, maar niet mochten dopen en avondmaal bedienen. Daar moest een oplossing voor komen.

Tot nu toe hadden alle voorgaande commissies 'ambt en sacrament' er op ambtstheologische gronden altijd aan vastgehouden dat alleen geordineerde predikanten dat mochten, maar nu kwam de nood van kleine gemeenten om de hoek kijken, die zich geen predikant meer kunnen veroorloven. Het aantal kerkelijke werkers was inmiddels zo gegroeid, dat de situatie onhoudbaar werd. De synode dacht: er moet iets gebeuren en nood breekt wet. En zo besloot de synode de ambtstheologie even buiten beschouwing te laten en kerkelijk werkers toestemming te geven tot het bedienen van de sacramenten.

Arjan Plaisier

De synode was zelf met deze gang van zaken niet tevreden. Daarom werd er een motie aangenomen, die het moderamen opdroeg 'een aanzet te geven tot het formuleren van een duidelijke ambtstheologie binnen de PKN'. De zeven brieven zijn een uitvloeisel van dit besluit en daarom zijn het zeven synodale brieven. Er kwam natuurlijk wel een commissie, maar het leek handiger en persoonlijker om de brieven uit één pen te laten vloeien. Dat werd de pen van Arjan Plaisier.

Fragment uit de brieven

'Ik zie u (...) als een kritische spiegel en wil in die spiegel kijken. Dan vallen mij drie dingen op. In de eerste plaats dat wij protestanten vaak geneigd zijn vrijheid te zien in tegenstelling tot gezag. Protestantisme wordt in dat geval 'ieder voor zich' en 'anything goes'. U roept ons in herinnering dat geloof ook geloofsgehoorzaamheid betekent. Een gehoorzaamheid die zich richt op Christus, maar die niet los staat van de herderlijke dienst van de kerk. In de tweede plaats onderken ik, dat protestantse ambtelijke vergaderingen een belemmering kunnen zijn voor persoonlijk gezag. (...). Niet voor niets komt de roep om een pastor pastorum of zelfs een bisschop regelmatig op in onze kerk. (...). In de derde plaats moet gezegd worden dat in onze kerk vaak weinig besef leeft van de betekenis van onze ambten als dragers van de eenheid van de kerk. Uw kerk is een wereldwijde kerk. Daarmee vergeleken hebben onze gemeenten en onze kerk gemakkelijk iets al te plaatselijks of nationaals. (...)' (Arjan Plaisier in de brief aan de bisschoppenconferentie).

De zeven brieven zijn gericht aan de plaatselijke gemeente, de kerkenraad, en de ouderlingen en diakenen. De predikanten kregen allemaal een eigen brief en ook de regionale kerkvergaderingen zijn aangeschreven. Het is in mijn optiek wel vreemd dat er geen brief bij is aan de kerkelijke werkers, terwijl zij juist de aanleiding vormden van dit hele traject. Wel is er een brief aan missionaire werkers en pioniers, die net als de kerkelijke werkers nog niet goed ambts theologisch zijn ingebed. En dus is ook de vraag al opgekomen of pioniers (al of niet theoloog) nu ook sacramentsbevoegdheid kunnen krijgen in de Protestantse Kerk, net als de kerkelijke werkers? Over dit probleem moet ambts theologisch en oecumenisch verder worden nagedacht, want deze problematiek speelt immers ook in andere kerken.

De kerk

Als laatste noem ik de brief aan de Rooms-Katholieke Bisschoppenconferentie. Die laat zien, dat de PKN beseft dat bezinning op het ambt niet zonder oecumenische gesprekspartners kan. Er is bewust voor gekozen niet met alle mogelijke oecumenische bondgenoten in gesprek te gaan, maar in eerste instantie te focussen op het gesprek Rome-Reformatie. In deze brief blijkt de Protestantse Kerk in de spiegel. Zijn protestanten niet te vrijgevochten? Weten ze nog wel wat geloofsgehoorzaamheid is? Hebben ze nog wel een antenne voor persoonlijk gezag? Zijn hun ambten wel dragers van eenheid?

In de brief aan de bisschoppen ontbreekt ook de belangrijke oecumenische vraag naar onderlinge ambts erkenning niet, maar ik vraag me wel af of het gelukt is hier de juiste toon te treffen. Deze vraag is inmiddels zo beladen, dat je wel diep doordringen moet zijn van onze missionaire context om hem zo in alle naïveteit te berde te brengen. Maar dat is ook wel weer ontwapenend.

Alle brieven zijn pastoraal van toon en willen mensen bemoedigen om opnieuw na te denken over het ambt in de kerk. De brieven zijn bedoeld als een 'tegel op een pad, die helpt een volgende stap te doen'.

Wat raakt

De een is de ander tot steun. Een motief herkenbaar in het beeld op Schokland. Hoe men samen uitziet naar de komst van de vissersvloot.

Zorg voor kwetsbare mensen

De wereld is veranderd per 1 januari 2015. De gemeente is nu verantwoordelijk geworden voor de zorgtaken. Een bijdrage van Jeroen Hoogteijling, directiesecretaris bij het Leger des Heils.

De decentralisaties van zorgtaken, verantwoordelijkheden en budgetten naar de gemeenten heeft zich voltrokken. De gemeente beheert nu het domein van de jeugdzorg, de maatschappelijke ondersteuning en de participatie van mensen die het niet op eigen kracht redden. Mensen hebben te horen gekregen dat alles anders wordt. Een andere zorgverlener, minder of geen zorg, een hogere eigen bijdrage.

Aandacht en betrokkenheid voor cliënten

Gemeenten bepalen voortaan wat iemand nog aan zorg en ondersteuning nodig heeft. Allereerst door te kijken wat iemand zelf kan, en wat familie, naaste omgeving en vrijwilligers kunnen betekenen om de benodigde ondersteuning in te vullen. Waar dat niet gaat, kan de gemeente hulp bieden. Een gesprek aan de keukentafel. Een zorgzame wijkverpleegkundige. Een alert wijkteam dat de benodigde zorg en ondersteuning dichtbij de burgers organiseert.

Maar wat betekent dat voor de dakloze, de verwarde persoon, de ex-gedetineerde, de zorgmijdende oudere, het probleemgezin en hun kinderen dat worstelt met armoede en schulden? Niemand weet hoe het de komende jaren precies gaat uitpakken. Veel moet nog op het gemeentelijk (wijk)niveau worden vormgegeven en ingeregeld. Wel is duidelijk dat het anders moet, eenvoudiger en met minder middelen. Dat is makkelijk gezegd, maar dat komt niet vanzelf goed. Het Leger des Heils voorziet een toename van het aantal dak- en thuislozen en verwarde mensen die het op eigen kracht niet redden. Uitvallers die door de gaten van het zich vormende gemeentelijke zorgstelsel heen vallen. Maar we zien ook kansen. Kansen voor nieuwe verbindingen in de buurt die mensen op weg helpen. Ook kerken kunnen, misschien wel meer dan ooit, hierin richting geven, anderen tot voorbeeld zijn in hun inzet voor kwetsbare mensen (armen, eenzamen, ongedocumenteerden, zieken) en ook signaleren waar het (nog) niet goed gaat.

Met elkaar als samenleving (burgers, burens, kerken, (sport)verenigingen, zorgorganisaties, bedrijven, overheid) hebben we een verantwoordelijkheid in de zorg voor kwetsbare mensen. Dat vraagt om een enorme alertheid in de komende periode. Het Leger des Heils heeft daarbij in het bijzonder oog voor mensen aan de onderkant van de samenleving. Een helpende hand bieden aan mensen met twee handenvol problemen, om hun leven weer op te pakken en volwaardig mee te doen. Vanuit het geloof in een nieuwe wereld waar mensen oog hebben voor elkaar en omzien naar de kwetsbaren in onze samenleving!

Oecumene lokaal

Zorg voor kwetsbare mensen: wat kunnen lokale raden doen?

De Raad vraagt raden van kerken en andere kerkelijk gremia contact te zoeken met de gemeente om over de plaatselijke aanpassingen in de zorg te spreken. In het gesprek met de gemeente kan ook de eigen inbreng en de meerwaarde van de kerken aan de orde komen. De Raad van Kerken heeft over de zorg gesproken met vertegenwoordigers van diverse kerken. Benadrukt werd het belang dat de kerken zich gezamenlijk melden bij de overheid. Van belang is in het oog te houden of de gemeentelijke grens overeenkomt met de kerkelijke grens. Juist als kerken intensief samenwerken, en gezamenlijk op de deur van de overheid kloppen, lijkt de inbreng kans van slagen te hebben. Voor meer informatie: zie www.raadvankerken.nl.

Moderne devotie en pelgrimage

De Moderne Devotie van Geert Grote (1340-1384) en Thomas a Kempis (1380-1417), waarin mensen in leefgemeenschappen voor elkaar zorgden heeft als hervormingsbeweging grote invloed gehad in ons land en daarbuiten. Er is nu een actuele Postmoderne Devotiebeweging ontstaan die gemeenschapsdenken uitdraagt, dat mensen verbindt en ieder de ruimte wil geven om in de samenleving mee te doen. De beweging organiseert daarom conferenties over de kanteling in de zorg, coaching van bestuurders en ondernemers, experimenten met nieuwe woonvormen voor mensen met een beperking en lokale pelgrimages op de meer dan 130 plaatsen in ons land waar de Moderne Devotie huizen en kloosters had. Zie www.postmodernedevotie.nl.

Vluchtgarage heeft buddy's nodig

De Amsterdamse raad van kerken merkt dat er veel op je af komt als je betrokken raakt bij uitgeprocedeerde asielzoekers. In de gekraakte Vluchtgarage wonen ruim honderd mensen. Met hun eigen actiegroep *We Are Here* protesteren zij tegen het Nederlandse beleid om afgewezen vluchtelingen, die niet terug kunnen naar hun land, op straat te zetten. De actiegroep strijdt voor opvang gedurende de hele dag en voor een permanente oplossing. Er worden nu buddy's gezocht omde vluchtelingen individueel in hun procedure voor verblijfsrecht ondersteunen. Zie <https://nl-nl.facebook.com/WijZijnHier>.

De actiegroep 'We are here' op weg

Verkenning thema euthanasie

De Raad kreeg signalen vanuit de lokale oecumene dat het thema euthanasie aandacht verdient. Achtergrond van die signalen is dat in de maatschappelijke discussie over euthanasie er soms weinig ruimte lijkt voor kritische vragen bij ontwikkelingen in de euthanasie-praktijk. Een bijdrage van Dirk Gudde, voorzitter beraadgroep Samenlevingsvragen.

De beraadgroep Samenlevingsvragen heeft het thema opgepakt. Omdat het een moeilijk en gevoelig thema betreft, wil de beraadgroep eerst verkennende gesprekken voeren. In 2014 was er een gesprek met ethicus Theo Boer.

De beraadgroep heeft geconcludeerd dat er in de hedendaagse maatschappij grote nadruk gelegd wordt op zelfredzaamheid, autonomie en productiviteit. Dat kan leiden tot gevoelens van 'nietswaardigheid' wanneer niet voldaan kan worden aan deze 'eisen'. Euthanasie wordt daarbij soms als uitweg gezien. Maar wat maakt een mensenleven waardig? Dat soort vragen aan de orde stellen in het maatschappelijk debat zou misschien een bijdrage van de kerken kunnen zijn. Ook andere onderwerpen zouden hierbij aan de orde kunnen komen, zoals de vraag naar de wenselijkheid van de zogenaamde levenseindeklinieken die momenteel opge-

zet worden, waar geen sprake is van een langdurige arts-patiënt-relatie en waar aan de patiënt geen andere optie geboden kan worden dan euthanasie.

De beraadgroep heeft voor dit thema een taakgroep ingesteld die bestaat uit prof. George Molenkamp, pastoor Hans de Rie, en verpleeghuispastor Dirk Gudde. Deze taakgroep heeft al enkele verkennende gesprekken gevoerd met mensen die te maken hebben met het thema euthanasie: medici, verpleegkundigen, geestelijk verzorgers. Daarin werd duidelijk dat de stem van de kerken in het debat door sommigen node gemist wordt. Een volgende stap kan bijvoorbeeld zijn om in het najaar een besloten rondetafelconferentie te houden met betrokkenen bij het thema. Mogelijk kan dit resulteren in een publicatie voor een breder publiek. Via Oecumenisch Bulletin en website van de Raad houden wij u op de hoogte van het vervolg.

Autonomie

Geen baan, wel werk

Neem Gerwin. Hij solliciteert zich een slag in de rondte. Maar zelfs een uitnodiging voor gesprek zit er niet in. Hij doodt de tijd door enkele lotgenoten en AOW-ers te helpen bij het zetten van de eerste stappen op internet. Hoe zinvol is zo'n leven? Diaconaal theoloog Trinus Hoekstra vindt dat er structureel ruimte moet zijn voor mensen zoals Gerwin.

Ondanks het feit dat de economie de eerste maanden van dit jaar iets gegroeid is, is de werkloosheid weer licht gestegen. In het eerste kwartaal van dit jaar ging het om 645.000 personen. Daarmee is 7,2% van de beroepsbevolking op zoek naar een baan. De jeugdwerkloosheid zakte in het eerste kwartaal heel licht van 11,8 naar 11,7%. De verwachting voor de komende jaren is dat de werkloosheid nog lang hoog zal blijven. Wat op het moment vooral zorgen baart, is de langdurige werkloosheid. Bijna 50% van alle mensen zonder een baan zit langer dan een jaar thuis. Een jaar geleden was dat nog 37%. Met name voor werkloze 45-plussers lijkt het heel moeilijk om weer aan de slag te komen.

Voor mensen in een situatie van werkloosheid is er sprake van inkomensverlies, verlies aan bestaanszekerheid én zinbelevingsverlies. Want we werken niet alleen vanwege de kosten van ons levensonderhoud, maar ook om deel te nemen aan de samenleving. Het levert ons sociale contacten op, een maatschappelijke positie, een structurering van de tijd en mogelijkheden om onze capaciteiten te ontplooiën. Met dat je je werk kwijt raakt, verlies je de persoonlijke en maatschappelijke betekenis die met name betaald werk heeft en geeft.

De beraadgroep Samenlevingsvragen van de Raad van Kerken houdt zich onder meer bezig met werkloosheid. De aandacht richt zich in eerste instantie op de fundamentele vraag waarom werkloosheid in onze samenleving zo'n groot probleem is. Wat opvalt in relatie tot werkloosheid is de dominante

betekenis van betaald werk. Wat betekent deze dominantie in relatie tot de betekenis van participatie aan de samenleving in een breder perspectief? Hoe kijken kerken daar vanuit hun diverse tradities tegen aan?

Ondertussen zijn er vooral vanuit lokale kerken verschillende insteken mogelijk op de thematiek van werkloosheid. Denk aan pastoraat, diaconaat, liturgie, prediking en vorming en toerusting. Juist in de samenhang van deze insteken is heel de mens in het geding: persoonlijk én maatschappelijk, spiritueel én materieel. Zie voor een uitwerking hiervan de inleiding 'Kerk en Werk een prikkelende relatie' op de website van de Raad: www.raadvankerken.nl.

Moderne ark, vastgelopen tussen de kantoorkolossen

Oog voor gedetineerden

Regelmatig brengen mensen vanuit de kerk een bezoek aan opgesloten vluchtelingen. Bisschop Hans van den Hende bezocht begin dit jaar vluchtelingen in het detentiecentrum Rotterdam.

Het bezoek vond plaats op de internationale gebedsdag tegen mensenhandel. Paus Franciscus stelde deze gebedsdag in. Daarvoor had bisschop Van den Hende parochies in het bisdom gevraagd om tijdens de eucharistievieringen in alle kerken en kapellen te bidden voor mensen die slachtoffer zijn van mensenhandel en moderne slavernij, en voor verbetering van hun levensomstandigheden.

In zijn tekst voor de wereldgebedsdag voor vrede gaat paus Franciscus onder meer in op het lot van vluchtelingen, mensen die een alternatief zoeken voor de situatie waarin ze verkeren, zelfs als ze daarbij het risico lopen om hun persoonlijke waardigheid te verliezen en hun leven.

Vluchtelingen zoeken met het mobieltjes satelietverbinding voor contact met het thuisfront

Pastoraal werker Jean Pierre Niati nodigde de bisschop uit voor het bezoek aan het detentiecentrum. Hij en de directie leidden het bezoek door ruimtes van het gebouw. Dit is gelegen naast vliegveld Zestienhoven. De bisschop bezocht een vleugel met cellen, ook een van de cellen, en sprak met mensen die er verblijven.

Daarna was er een gebedsdienst voor de in het centrum verblijvende christelijke gedetineerden. Een van de gedetineerden, afkomstig uit Afghanistan, sprak aan het begin van de samenkomst. Hij bracht op intense wijze de situatie van de vluchtelingen onder de aandacht en sprak over de onzekerheid die de periode van verblijf in het detentiecentrum betekent. 'Het is ons dagelijkse, bittere brood', gaf hij aan. De liturgie sloot daar verder op aan met lezingen uit het boek Job (Job 7: 1-4.6-7) en het Marcus-evangelie (Marcus 1: 29-39).

De bisschop preekte zelf tijdens de gebedsdienst in het Engels en het Frans over de ontredde en het verdriet dat mensen ervaren, juist ook in situaties waarin je vreemdeling en vluchteling bent. De boodschap van Christus helpt in het evangelie mensen overeind en mag de mensen hoop en liefde aanreiken. De menselijke waardigheid blijft overeind, want die is van God gekregen. Het kan voelen alsof je als mens een nummer bent geworden, je naam staat nog steeds geschreven in de palm van Gods hand, aldus de bisschop.

Wat verbindt

De maaltijd van de Heer verbindt mensen met elkaar. In veel kerken spreekt men dan ook van een sacrament. Hier een afbeelding van een kruiswegstatie bij de Boifatiusbron in Dokkum.

Beleving maaltijd geeft herkenning

De peiling die eind 2014 onder verantwoordelijkheid van de Raad van Kerken in Nederland is gehouden naar de beleving van eucharistie/avondmaal, heeft interessant materiaal opgeleverd. De resultaten geven een impressie van de spiritualiteit zoals die bij diverse kerken te vinden is.

Nagenoeg in alle tradities komt de gedachte aan Christus' offerdood en de gemeenschap van de gelovigen als beleving naar voren. Sommige mensen zoeken naar vertrouwde termen uit de eigen traditie; naar woorden zoals consecratie, elevatie, en de aanbidding van het allerheiligste. Opmerkelijk is dat rooms-katholieken nogal eens de verkondiging noemen als essentieel element bij het sacrament; protestanten doen dat niet, vermoedelijk omdat in hun traditie en beleving de verkondiging geen deel uitmaakt van de avondmaalsviering, maar een tweede brandpunt van de dienst is naast de dienst van de tafel.

Veel mensen herkennen zich in de sfeer-elementen rond het sacrament: de stilte, de zilveren bekers, de wierook, de muziek. Anderen noemen concrete momenten in de viering, zoals de vredesgroet. Wat mensen treft, is dikwijls het onverwachte, dat wat niet elke week ervaren wordt of gebeurt, zoals een indringende woordkeus in de voorbeden, een heel persoonlijke invulling door de bedienaar, de zichtbare toewijding van een andere deelnemer, of een bijzondere deelnemer aan de viering. Genoemd wordt ook het welkom zijn in de viering van een andere dan de eigen geloofsgemeenschap.

De peiling van de Raad bestond uit gesloten vragen en open vragen. Vooral bij de tweede categorie gingen de antwoorden meer kanten uit. Inspirerende antwoorden getuigen van persoonlijke groei in het geloofsleven. Velen geven een positieve waardering aan objectief vaststelbare veranderingen, in de liturgische teksten, in de wijze van vieren. In een aantal

gevallen komt ook frustratie naar voren, soms over de veranderingen zelf, soms over het tempo, soms over de ervaring dat veranderingen worden teruggedraaid.

Veel van de respondenten zeggen hoe belangrijk de regelmatige maaltijdviering voor hun geloofsleven is. Recente veranderingen in de vormgeving van de viering spelen daarin een positieve rol. Rooms-katholieke respondenten wijzen bijvoorbeeld op de invoering van de volkstaal in de liturgie, en op het feit dat de priester nu celebreert met het gezicht naar het volk. Protestanten zeggen veelvuldig dat de vieringen veel minder 'zwaar' en 'beladen' zijn dan een halve eeuw geleden, en dat het mooi is dat ook de kinderen mogen deelnemen. Uit praktisch alle kerken komen geluiden in de sfeer van: minder nadruk op zondebesef, en meer nadruk op Gods alles- en allenomvattende liefde. Door dat alles ervaren velen rond en in de viering geen angst meer, maar oprechte blijdschap.

Reacties op Lima

Het rapport vroeg mensen naar de mate waarin ze termen herkenden van het BEM-rapport van 1982 over 'baptism, eucharism and ministry'. Het is opvallend dat door alle denominaties heen mensen positief op de woorden reageerden. Je kunt dus zeggen dat Lima (synoniem voor het BEM-rapport) positief is ontvangen en verwerkt.

In totaal zijn er 611 respondenten die hun ervaringen op tijd terugstuurden.

Een vaardige pen

De nestor van de Raad en daarmee onwillekeurig ook het collectieve geweten en geheugen van de oecumene, Marius van Leeuwen, neemt in september afscheid als vicevoorzitter van de Raad van Kerken in Nederland.

Als lid van een kleine kerk, de Remonstrantse Broederschap, heeft Marius van Leeuwen het altijd belangrijk gevonden om de grotere verbanden van de kerk in de gaten te houden. 'Ik ervaar het als inspirerend om de inbreng van de diverse tradities te vernemen. Naar mijn idee is geen van hen eigenaar van de volledige waarheid, maar wellicht dat ieder een deel van de waarheid kan inbrengen. Ze spreken elk met een eigen nadruk, en toch is het dezelfde Heer die hen roept.'

De eerste ervaringen met de oecumene deed Marius al zo'n veertig jaar geleden op. Hij was als steward aanwezig bij de conferentie van Faith and Order (de theologische commissie van de Wereldraad) in Leuven, in 1971. Ernst Lange heeft een klassiek boek over die conferentie geschreven, *De oecumenische utopie*, waarin hij waarschuwde dat de vitaliteit van de beweging niet mag ondersneeuwen door organisatorische vragen.

Al in Leuven stonden zaken op de agenda als doop en eucharistie. Het zijn de thema's die ook in deze tijd op de agenda staan van de Raad van Kerken, de tijd waarin Marius van Leeuwen als vicevoorzitter actief is geweest. 'Als leden van de Raad van Kerken waren we dankbaar dat we in 2012 een verklaring hebben kunnen uitbrengen waarin diverse kerken de doop erkennen die in een andere kerk is bediend. Een tweede verklaring toont de toenadering tussen kerken met volwassendoop en kerken die (ook) de zuigelingen dopen.'

Marius van Leeuwen

Marius van Leeuwen heeft als afgevaardigde van de remonstranten de assemblee van de Wereldraad bijgewoond in 1998 in Harare. Een van de rapporten van die assemblee ging over hermeneutiek. Het betrof vragen als: hoe gaan we in de verschillende tradities om met de oude teksten van de Bijbel, hoe vertalen wij ze naar de tijd waarin wij leven? De Nederlandse Raad van Kerken pakte dat thema op en kwam met de uitgave 'De bijbel in context. Oecumenische toenadering rond de Schriften' (2004), waaraan Marius een wezenlijke bijdrage leverde. 'Dat boekje was een uitnodiging aan de lidkerken om hun manier van Bijbel te bespreken. Uitgangspunt was: terug naar de basis. Om zaken als doop, eucharistie, maar ook gerechtigheid, vrede en seksualiteit zorgvuldig te bespreken, is het zinvol om in te zien hoe men in verschillende kerken omgaat met de Bijbel, hoe men die inbrengt in de discussie.'

Terugkijkend op veertig jaar oecumenische betrokkenheid memoreert Marius ook het maatschappelijk engagement van de Raad van Kerken. 'De assemblee in Busan heeft ons opgeroepen tot een pelgrimage van gerechtigheid en vrede. Ik heb de indruk dat de toon van de oproep iets bescheidener is geworden. Maar het besef van verantwoordelijkheid om bij te dragen aan een vreedzame en duurzame wereld is er niet minder om. Gelukkig maar.'

Marius van Leeuwen bezocht ook de assemblee van de Wereldraad in 2006, in het Braziliaanse Porto Alegre. Hij heeft daar de toespraak van Rowan Williams, aartsbischop van Canterbury, als een van de hoogtepunten ervaren. Williams presenteerde een rapport over interreligieuze ontmoeting. 'We leven in een wereld met vele verschillende perspectieven', vertelde Williams. 'Wij worden uitgenodigd vanuit onze plaats in de wereld, als christenen, bij te dragen aan het grote geheel. In de ontmoeting met anderen moet onze inzet niet zijn: hoe overtuigen we

hen ervan dat ze fout zitten? Maar: kan de benadering van de ander onderdeel zijn van de manier waarop ik de wereld zie?' Dat lijkt Marius een wijze les, toe te passen op interreligieus vlak, maar ook bij de ontmoeting tussen kerken.

Marius van Leeuwen heeft het talent zorgvuldig, soms bijna poëtisch, een intentie onder woorden te kunnen brengen. Diverse publieke verklaringen die vanuit de Raad naar buiten zijn gebracht, zijn in eerste concept door hem op papier gezet. Recente verklaringen zoals die over de doop, een tekst over de betekenis van 4 en 5 mei en een tekst over veiligheid in de kerken zijn daarvan voorbeelden.

'We veroordelen alle vormen van grensoverschrijdend gedrag.... Dit onrecht tegen de medemens noemen wij zonde: het is kwaad in Gods ogen' (fragment 'De kerk: een veilige plek').

'Wij verheugen ons voluit over ieder mens die wordt gedoopt, maar beseffen dat Gods genade breder werkt dan via dit sacrament of heilig teken' (fragment: 'Een gemeenschappelijke verklaring van kerken over de doop')

Het doopcertificaat voortkomend uit de doopverklaring

Berichten

Afscheid

Dr. Greetje Witte-Rang heeft afscheid genomen als vicevoorzitter van de beraadgroep Samenlevingsvragen. Daarmee komt een einde aan een zeer lange verbondenheid van haar met de Raad van Kerken. Dirk Gudde, voorzitter van de beraadgroep, roemde haar lange staat van dienst en prees haar als iemand die bij alle veranderingen op het gebied van oecumene, gerechtigheid, vrede en kerk de moed niet heeft verloren. Daarmee gaf ze zelf invulling aan het motto dat ze ooit aan Harry de Lange ontleende en als titel meegaf aan haar dissertatie: 'Geen recht de moed te verliezen'. Greetje Witte-Rang was minstens 18 jaar verbonden met het werk van de Raad van Kerken. De ene keer was het in de rol van secretaris mensenrechten, de andere keer heette de commissie noord-zuid CEC. Ze verving de algemeen secretaris en ze heeft het archief van de Raad gereed gemaakt voor het Gemeentearchief in Utrecht. Een zeer omvangrijk werk.

Greetje Witte

Samenroepen: iedereen kan deelnemen

Kerkennacht

In Utrecht koppelen ze de kerkennacht aan de start van de Tour de France. In Enkhuizen en Lelystad geven ze er weer een andere invulling aan. Hoe dan ook, in het weekend van 19 tot 21 juni zijn er op tientallen plaatsen oecumenische kerkennachten, waarbij kerken hun deuren (een deel) van de nacht openzetten voor het publiek. Meer informatie: www.kerkennacht.nl

Goes

'Zeeuwse spirit' is het thema van de Zeeuwse Kerkendag op zaterdag 30 mei in het centrum van Goes. Er is een speciaal logo gemaakt en een kerkendaglied. En natuurlijk een afwisselend programma.

Maria van Sevenwouden

Als pastoor van Bolsward heb ik een kleine bedevaart onder mijn hoede. De Friese Onze Lieve Vrouw, Maria van Sevenwouden, wordt in de Sint Franciscuskerk te Bolsward bijzonder vereerd. Dit jaar eens te meer, want het is 500 jaar geleden dat het bij deze devotie behorende dertiende-eeuwse houten Mariabeeld een onmiskenbare X-factor bleek te hebben. Op wonderbaarlijke wijze is ze in het jaar onzes Heren 1515 aan verwoesting ontsnapt door in het water te vallen en vervolgens rechtop drijvend acte de présence te geven. Dit en daarna nog vele andere wonderlijke gebeurtenissen zijn in het Mirakelboek opgetekend en, zie, de bij tijd en wijle zeer bloeiende bedevaart was geboren.

Vanzelfsprekend kon dit jubileum niet zomaar voorbijgaan. Het begin van dit bedevaartsseizoen zou extra feestelijk moeten starten. Vandaar het initiatief om op de vaste feestdag zondags voor Pinksteren, dit jaar 17 mei, een processie te houden. Voor het eerst sinds eeuwen weer buiten de deur. Een herkenbare processie, maar geen restauratie. Vooral een gebedsdienst in en met de stad. En met onze medechristenen van de Reformatie!

Toen we ons verzoek tot participatie bij de kerkenraden neerlegden, werd voorzichtig gevraagd of dit geen grap was. Een processie en Maria, zijn dat niet precies de punten waarop de wegen uiteengaan? Op de uitnodiging om tijdens een gemeenschappelijke gemeenteavond uitleg te komen geven, zijn we als voorbereidingsgroep gretig ingegaan. Nee, dit was echt geen grap. En natuurlijk vragen we niemand zichzelf geweld aan te doen. Wel nodigen we uit om op een eigen manier een bijdrage te leveren aan ons idee: het geloof in Christus de stad indragen en zodoende in gesprek te brengen.

De avond werd niet heel druk bezocht, maar was oecumene op z'n best. Hier kwamen christenen samen en maakten diepgravend kennis met elkaars vreugden en aarzelingen. Er was ruimte om wederzijds nieuwe inzichten op te doen, om begrip te doen groeien. En dat in een opperbeste sfeer. Hier was geloof in beweging en kwamen we samen vooruit. Het stemde oprecht dankbaar en wekte steeds grotere belangstelling, ja, zelfs een sterker verlangen naar wat ons zó onderweg nog meer geschonken zou kunnen worden.

pastoor Arjen Bultsma